

הנחיות להוראת המצגת – שפה ותרבות

קהל היעד: כיתות ז-י

משך הפעילות: שיעור אחד או שניים

הרעיון: בחברה מגוונת ומרובת תרבויות קיימות שפות שונות וקודים שונים. כדי להבין את מי שמדבר בשפה שונה ממני, לא מספיק להכיר את השפה שלו אלא צריך ללמוד ולהבין גם את התרבות שמאחורי השפה. השפה משקפת גם נורמות, מנהגים ותקשורת לא מילולית. במצגת זאת נעסוק בקשר בין שפה ותרבות.

מהלך הפעילות:

שקף הפתיחה: שפה ותרבות

בשקף הפתיחה מוצגים הנושא, תמונת רקע של אותיות ומילים, ותמונות של ילדים וילדות המשוחחים זה עם זה.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- תארו - מה אתם רואים בשקף?
- לפי דעתכם, מהי תרבות?

ניתן לבקש מהתלמידים להעלות אסוציאציות שונות הקשורות לתרבות, לרשום אותן על הלוח ולהסביר:

תרבות זאת שפת המוצא, תפיסות חינוכיות, נורמות, שיטות הוראה, דפוסי משפחה, דפוסי פנאי, ערכים ומטרות המשותפים לקבוצה מסוימת. אלה הם המרכיבים הגרעיניים של התרבות.

תרבות היא גם אוכל, חגים, דגלים, ולבוש, אך אלה הם מרכיבים היקפיים של התרבות, שבדרך כלל מושכים את תשומת ליבנו.

- מה לדעתכם הקשר בין שפה ותרבות?
- במה לדעתכם תעסוק המצגת?

שקופית 2 – ביקור בבית של רבקה

ביקור בבית של רבקה

הבא

הקודם

בשקף זה מופיע סיפור קצר – ביקור בבית של רבקה. הסיפור מדגים מצב של אי הבנה על רקע תרבותי. אימא של רבקה, יוצאת אתיופיה, קוראת לסרטים מצוירים "בובה", החברה של רבקה חושבת שמדובר בבובה ממשית.

ניתן לבקש משלוש בנות לקרין את הסיפור.

מומלץ גם לשאול את התלמידים:

- מה קרה בסיפור?
- למה לדעתכם נוצרה אי הבנה?
- האם נתקלתם במקרים דומים? ספרו על כך.

שקופית 3 – אורי חייב לבוא לביקור

אורי חייב לבוא לביקור

הידעתם

הבא

הקודם

בשקף זה מופיע הסיפור של אורי. אורי ביקר בארה"ב ושמע את הביטוי: "You really must come over and visit". בארה"ב ביטוי זה אינו באמת מזמין אותך לבקר אלא ביטוי נימוסי בלבד, ולכן אין צורך לנסות למצוא תאריך כמו שאורי עושה.

ניתן לבקש מאחד התלמידים להקריא את הסיפור ולשאול: מה לדעתכם אימו של החבר תעשה? מומלץ גם לפתוח את כפתור 'הידעתם' ולשאול:

- מה לדעתכם ניתן ללמוד מהסיפור של אורי ומהסיפור של רבקה?
- מה לדעתכם צריך לעשות כדי להימנע ממקרים כאלה?

שקופית 4 – סלאמתק

סלאמתק

הידעתם

הבא

הקודם

בשקף זה מופיע סיפור נוסף העוסק בקשר בין שפה ותרבות. ניתן לבקש מאחת התלמידות להקריא אותו ולדון בשאלות לדין.

מומלץ להסביר לתלמידים:

סלאמתק = סלאמתק = سَلامَتَكَ. הפירוש המילולי הוא "השלום שלך", ובערבית המשמעות היא "שיהיה לך לבריאות".

עם זאת, דוברי עברית שאינם בקיאים בתרבות הערבית משתמשים בה בהקשרים אחרים כמו "כל הכבוד" או "להתראות".

שקופית 5 – חוג שמחת המזל

בשקף זה מופיע עוד סיפור הממחיש את הקשר בין שפה ותרבות, והיתכנות של אי הבנה הנגרמת מחוסר היכרות עם תרבות מסוימת.

מומלץ לשאול את התלמידים:

- האם טיילתם פעם במדינה שבה התרבות שונה מאוד מהתרבות בישראל?
- אם כן, מה חוויתם ומה ראיתם?
- איך התכוננתם לטיול?
- במקרים רבים ממליצים לתיירים להתכונן לטיול במדינה שהתרבות בה שונה מאוד מהתרבות המערבית. חפשו המלצות לטיולים כאלה.
- בהקשר של הסיפור בשקף הזה, מה הייתם ממליצים לחתן לעשות לפני שהוא מגיע לארוחה?
- מה הייתם ממליצים לחמות לעשות לפני שהיא מזמינה חתן מהתרבות המערבית?

שקופית 6 – החמות והחתן

בשקף זה מופיעים רגשות שונים.

מומלץ לשאול את התלמידים מה לדעתם הרגישה החמות ומה הרגישה החתן בעקבות המקרה בשקף הקודם.

ניתן גם לשאול:

- מה הייתם מרגישים אם הייתם במקומם?
- מה הייתם אומרים לחתן אם הייתם פוגשים אותו?
- מה הייתם אומרים לחמות אם הייתם פוגשים אותה?

ניתן להרחיב את העיסוק בנושא ולשאול את התלמידים: לפי דעתכם, האם שפת הסימנים היא אותה שפה בכל העולם?

מומלץ להסביר לתלמידים:

כל שפת סימנים התפתחה בתרבות אחרת ולכן שפת הסימנים אינה זהה בכל העולם. למשל, הסימן לשולחן בתרבות אסייתית הוא נמוך, בעוד שבתרבות המערבית הוא גבוה. גם שפת הסימנים האמריקאית שונה משפת הסימנים הבריטית.

שקופית 7 – למה התעוררה אי הבנה

למה התעוררה אי-הבנה?

לפניכם ארבע סיבות לכך שהתעוררה אי-הבנה בסיפורים שתוארו. סדרו אותן בסדר יורד, מהסיבה העיקרית ועד לסיבה הכי פחות רלוונטית לדעתכם, בהקשר של הסיפורים:

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.

כשאנשים בני תרבות שונה מנשים, כל אחד נושא מטען של סמלים ומשמעותיות מהתרבות שלו, שאינם מוכרים בהכרח לאחר.

הבא הקודם

בשקף זה התלמידים מתבקשים לדרג את הסיבות לאי ההבנות. בלחיצה על כל היגד ניתן לגרור אותו למקום שנראה לתלמידים מתאים. ניתן לקיים דיון לגבי כל היגד ולשאול:

- מה דעתכם על ההיגד?
- האם ההיגד מבטא סיבה מרכזית לאי הבנה? למה?

ניתן גם לחלק את התלמידים לקבוצות, לבקש מכל קבוצה לארגן את ההיגדים על פי סדר העדיפויות שלה ולהציג במליאה.

שקופית 8 – איך שהעולם נהיה לבן

איך שהעולם נהיה לבן

דליה ביטאולין – שרתן מספרת על משפחת אתיופיות בשלבי הקליטה שלהן בישראל ואיך עולמן הפך ללבן:

איך שהעולם נהיה לבן... ואספו את השוק והקיפו אותו בדרך רשת והאספו אבנים וחלונות זכוכית והבריקו אותו בשש ואספו את החום והכניסו אותו פנימה יחד עם האוכל לתוך מזון מוקרר ולאט ולאט השמים פסקו והיה הרבה אוכל וסידור מלא מקומות חניה וקראו ללמקום סופר.

שאלות לדיון
הידעתם

הבא הקודם

בשקף זה מופיעה פסקה מתוך הספר "איך שהעולם נהיה לבן" מאת דליה ביטאולין. דליה מתארת משפחות אתיופיות בשלבי הקליטה שלהן בארץ.

קטע הקריאה מורכב, לכן מומלץ לבקש מהתלמידים לפני קריאת הסיפור:

- נסו לתאר סופרמרקט במילים שלכם.

בעקבות קריאת הסיפור:

- באיזה אופן הילדה בסיפור מתארת סופרמרקט?
- ממה לדעתכם נובע ההבדל?

ניתן להיעזר במידע המופיע ב'הידעתם'.

שקופית 9: שפה מבלבלת

שפה מבלבלת

עד כמה אתם/ן מסכימים/ות עם כל תשובה?

כדי להבין אחרים צריך ללמוד את השפה שלהם.

שפה היא לא רק מילים והפיוש שלהן, שפה היא גם תרבות. כדי להבין אחרים צריך ללמוד גם על התרבות שלהם.

אם מישהו רוצה שיבנו אותו, שישתדל להסביר את עצמו.

למה לטרוח? שכל אחד ידבר רק עם אנשים שמבינים אותו.

בחברה רב-תרבותית ובעולם גלובלי אנחנו חייבים ללמוד שפות נוספות ולהכיר תרבויות אחרות.

כללית נכון מאוד

התחלה הקודם

בשקף האחרון מופיעים היגדים הקשורים ליחס שלנו כלפי שפה ותרבויות שונות.

ניתן לקיים דיון בקבוצות ולבקש מכל קבוצה לשתף בתשובות שלה. ניתן גם לקיים דיון במליאה.

מומלץ לדון בכל היגד.

- למה אתם מסכימים איתו/לא מסכימים איתו?
- האם יש ילדים שחושבים אחרת?

ניתן גם לתת משימה בקבוצות:

כל קבוצה תכתוב סלוגן שעוסק בקשר בין שפה ותרבות. את הסלוגנים ניתן להציג ולתלות על קירות הכיתה.